

RECENZE

POTŘEBNÁ RUSKÁ EDICE VUKA STEFANOVIĆE KARADŽIĆE

Vuk Stefanović Karadžić: *Serbskoje ustnoje narodnoje nasledije*. Podgotovka izdanija Boško Suvajdžić. Beograd: Vukova zadužbina, Čigoja štampa, 2015. 330 s. ISBN 978-86-87005-10-5.

Bělehradský profesor a předseda Mezinárodního komitétu slavistů a organizátor dalšího slavistického kongresu (2018) Boško Suvajdžić, účastník brněnského kolokvia o slavistice (září 2015), vydal k 150. výročí smrti Vuka Karadžiće (1864) a k 200. výročí publikace jeho první edice Srbských lidových písní a první gramatiky srbsštiny výbor z díla Vuka Karadžiće v ruském jazyce s důrazem na dokumentaci jeho života a díla a hlavně na vztahy k Rusku a k Rusům určené pro širší slavistické čtenářstvo a pro ruské čtenáře a odborníky zvláště. Již roku 2014 Srbové vydali prostřednictvím fondu Vukova zadužbina (nadace) také překlad do němčiny (Mündliches Volksgut der Serben – s uvedením životních dat 1787 Tršić – 1864 Vídeň). Dílo skvěle výtvarně koncipované, kvalitně graficky a textově vybavené je uvedeno editorovou statí na téma *Vuk je náš současník* stručně sumarizující Vukovy životní etapy zejména ve vztahu k Rusku a ruské slavistice, filologii a politice. Vyzvedá zvláště vztah Izmaila Ivanoviče Srezněvského, profesora Charkovské a Petrohradské univerzity, jenž byl vlastně Vukovým žákem a také přítelem. Svazek doprovázený zdařilými fotografiemi a jinými vyobrazeními začíná chronologií sbírky lidových písní od prvního vídeňského vydání slavjanosrbských písní (1814, 1815) přes lipské a na pozadí vídeňské edice ukazuje na základní principy Vukovy poetiky, na vesnické pěvce a lidovou prózu. Najdeme tu informace o ruské účasti v srbském povstání, srbský slovník, následují lidové písně epické, lidová próza, poté se pokračuje oddíly věnovanými Vukovi a jeho současníkům v podobě korespondence; jeho ruskými adresáty a pisateli byly různé osobnosti: Alexandr Šiškov (1754–1841), admirál, ale pro nás hlavně slavný konzervativní filolog, státní sekretář a ministr národní osvěty, autor ochranné cenzurní charty a prezident Ruské akademie, Karl Nesselrode (nar. v Lisabonu roku 1780, zemř. 1862 Sankt-Petěrburg), původem Němec, ministr zahraničí a kancléř Ruské říše, jeden z tvůrců Svaté aliance, příznivec ruského spojení s Rakouskem a Pruskem; historikové si asi

vzpomenou, že byl nejvyšším nadřízeným Puškinovým v době jeho tzv. jižního vyhnanství a byl to on, kdo ho z tzv. jižního vyhnanství, fakticky nuceného přeložení z trestu na jih tehdejší Ruské říše (Oděsa, Krym, Moldávie aj.), povolal do internace na jeho panství v Michajlovském v Pskovské gubernii roku 1824, v předvečer vystoupení členů tajných společností z řad vojenské rodové šlechty známých později jako děkabristé, Petr Keppen (1793–1864), Němec, etnolog, demograf, statistik, ruský akademik a státní rada (což podle tabulky hodností Petra I. odpovídalo vojenské hodnosti plukovníka nebo generálmajora), Michail Pogodin (1800–1875), slavný ruský historik, sběratel, vydavatel a spisovatel, Sergej Uvarov (1786–1855), akademik a prezident Ruské akademie věd, ministr národní osvěty a tvůrce spojení samoděržaví – pravoslaví – národnost, ale také člen progresivního sdružení Arzamas, kde byl jeho kolegou i Puškin (1815–1818). Z toho vyplývá, že Karadžić byl pro oficiální Rusko uznávaným představitelem Slovanstva, jižních Slovanů zvláště; z publikace, jejíž korespondenční části byly vyňaty z edice *Sabrana dela Vuka Karadžića* z osmdesátých let minulého století, není zřejmé (jde o dopisy z dvacátých let 19. století), jaký byl Vukův vztah k opozičním silám, jež vystoupily 14. 12. 1825. Další texty jsou věnovány Vukovým vztahům k různým ruským osobnostem na základě vzpomínek, např. již zmíněného Izmaila Srezněvského, který píše o návštěvě u Vuka ve Vídni na Landstrasse Ober-Reissner Gasse (1842), nebo Platona Kulakovského, jenž líčí Karadžićovu cestu po Rusku a Německu (na bázi druhého vydání ruské edice *Vuk Karadžić: jeho dejatelnost i značenije v serbskoj literature*, Moskva 2005), Petra Dmitrijeva a Germana Safronova, autorů další studie o Vuku Karadžićovi a Rusku (Sanktpetěrburská edice, 1997), Vladimira Gudkova (*Veličije Vuka Karadžića*, moskevská edice z roku 2014), Borise Putilova, jenž píše o historických baladách ve sbírkách Vuka Karadžiće (Bělehrad, Filozofická fakulta, Vukov zbornik, 1964), přičemž výkladovým jádrem je rozsáhlá studie bývalého ruského formalisty a sovětského akademika Viktora Vinogradova o revoluční roli Vuka Karadžiće v utváření srbského národního jazyka (bělehradská edice, 1965). Radovan Dalić znovu rozebírá Vukův vztah k Rusům (Bělehrad, Annali Filološkog fakulteta, 1964), Vitomir Vuletić zkoumá téma Izmail Srezněvskij a Vuk Karadžić (Bělehradská edice, 1964), Miodrag Popović se dotýká delikátního problému Vuka mezi Jernejem Kopitarem a Rusy (bělehradská edice, 1987), neboť Kopitar jako austrofil byl oficiálním Ruskem vnímán jako rakouský aktivista a Vuk byla oběma stranami podezříván, že je agentem jednou Ruska, podruhé Rakouska (faktem však je, že bral carskou penzi a o podporu svým edicím žádal vysoká ruská vládní místa). Jakub Dobrašinović se k tématu Vuka a Rusů znovu vrací na bázi nových zjištění (Bělehrad, 1964), Miodrag Matickić, analyzuje Vukův almanach *Danica* (1826) jako model národního periodika aj. Na závěr je otištěn dopis Vuka Stefanoviće Karadžiće Alexandrovi Golovinovi (Videň, 7. 2. 1864), v němž žádá o další vyplácení

carské penze i po své smrti své rodině, neboť, jak píše, je na pokraji hrobu, na hranici života a smrti. Spolu s díky za udělení řádu sv. Anny 2. stupně s korunou, věnuje mu výsledek své spisovatelské činnosti, a to např. Srbských lidových písní, Srbského slovníku aj. Pravda je, že ačkoli byl Vuk Karadžić Rusy ctěn jako Slovan a propagátor rusko-srbských vztahů, někteří mu vyčítali reformu srbštiny a jejího pravopisu, jež srbštinu podle nich vzdalují tradici a Rusku; obvykle se cituje anonymní stať, kterou s největší pravděpodobností napsal Nikolaj Greč, přítel a blízký spolupracovník Fadděje Bulgarina, rusko-polského spisovatele a agenta III. oddělení Tajné kanceláře Jeho Veličenstva Mikuláše I., roku 1824 na stránkách časopisu Syn otečestva (Vuk odpověděl v Danici roku 1826). Jiní napadali Vuka i po jeho smrti (A. F. Gilferding). V úvodní stati editora Boška Suvajdžiče se uvádí celá plejáda překladů Vukových prací do různých jazyků a pro Čechy je důležité, že mezi zmiňovanými slavisty tu najdeme jména J. Dobrovského, V. Hanky aj. Ruskými příznivci byli mj. Petr Prejs, I. Srezněvskij, M. Pogodin, N. Naděždin, O. Bodjanskij, N. Rumjancev.

Jako každé novátorské dílo i dílo Vuka Karadžiče naráželo na odpor i nepochopení už proto, že se pohybovalo mezi Skyllou a Charybdou Ruska a Rakouska, resp. velkého slovanského a germánského celku, jež měly pochopitelně odlišné zájmy. Suvajdžičova edice k Vukovu životnímu i tvůrčímu jubileu je významným syntetickým činem a důležitým dílem současné historicko-filologické slavistiky.

Ivo Pospíšil

NEODIŠLI, LEN ICH NESTRETÁVAME

Peter Korec a kolektív: *Osobnosť Slovenska. Laco Zrubeč (4. 10. 1931 – 24. 2. 2011)*. Posúdili Ján Cirák – Peter Liba. Malinovo: Vydal JUDr. Peter Korec vlastným nákladom, 2015, s. 7–76. ISBN 978-80-971915-9-7.

Peter Korec a kolektív: *Osobnosť Slovenska. Andrej Červeňák (22. 5. 1935 – 11. 2. 2012)*. Posúdili Ján Cirák – Peter Liba. Malinovo: Vydal JUDr. Peter Korec vlastným nákladom, 2015, s. 7–75. ISBN 978-80-971915-9-7.

Peter Korec a kolektív: *Ladislav Ťažký, ťažký kaliber slovenskej literatúry. Spomienky na nedožitú deväťdesiatinu Ladislava Ťažkého (19. 9. 1924 – 2014)*. Posúdili Ján Cirák – Peter Liba. Bratislava: Vydavateľstvo Pozsony/Pressburg/ Bratislava – Peter Rašla, 2014. 134 s. ISBN 978-80-854746-1-9.

Miernou úpravou odpovede otca vypytujúcemu sa malému synovi z *Južnej pošty* Ladislava Balleka sa pristavíme pri troch publikáciách z editorskej dielne